

Valentino Zeichen

PJESME (1974. – 2011.)¹

(Se la linea)

Ako ti se crta
tvojeg života
na dlanu
doima kratkom,
produži ju olovkom
i tko zna? možda kalem
uspije

(1964.)

(Kazneni prostor, 1974.)

MJESTO...

(Piazza...)

Ako od mene preživi ništica
nekoga gibanja
bit će to prezime
napisano na krajnjoj tabli
neke autobusne linije
pod uvjetom da neki drugi pjesnik
pristane da se njegovim imenom
nazove druga početna postaja

¹ Datumi se odnose na tiskanje zbirki.

tako da se možemo uzajamno
posjećivati.

STARI MOMCI

(Vecchi ragazzi)

Neženje i skloni veterini
po tomu kako nazoče križanju heraldike i uzgoja loze
oklijevajući nad tomovima zbirke sortnih vina,
stari momci vidješe u retrovizoru mnoge vršnjake
kako nestaju u budućnosti.
Uspoređuju koliko gradi alkohola u gotskim prezimenima
preseljenim s grbovima i etiketom u enologiju.
Videć ih kako švrljaju, neki kažu
»kupuju stara vina da spuste sebi godine«.
Koješta!
Okupite ih prije no što zgasnu,
zbog njih se ne žali za peripateticima
uvečer između vie Ripetta i Piazze del Popolo
sa bocom ispod ruke
čedno zamotanom
odgovaraju na poziv:
Nick, Sandro Kahn, Seccia,
a da se ne spominju pridružene mudre stare cure,
čekaju da ih se angažira pozivom na večeru.

Sjetite ih se listajući ponudu vina:
desetljeće koje će ih progutati
bijaše dobra ljetina.

TERITORIJALNA NALIČJA

(Risvolti del territorio)

Primjerice
hajde da se nastanimo u Parizu, u Rimu
i u raznim drugdje
ali ne sasvim, neka nas sumnja prati u stopu
tako smo nepovjerljivi prema svakom boravištu
jer u svakoj sobi njihovih zgrada

očekuje se da umremo
zato bismo ih željeli izbjeći
i ne susresti se nikad s onim označenim mjestom
što ga mnogi gradovi
samo da steknu zasluge
nude kao gostoprимci.

(Rekreacija, 1979.)

PETER PAUL RUBENS

(Peter Paul Rubens)

Vjerski ratovi siju Europom ruševine
a dok obrću klasične rasade
olakšavaju porast oskudica;
nema kruha!
Ali uzavire smjesa oblika,
zaslugom jednog slikarskoga genija
sličnoga geniju pekara.
Izuzimajući komprimirani zrak
puteno obilje
ženskih likova
nije vražje brašno
nego djelo pivskoga kvasca.
Kad bi njihove obujme
mogli premjeravati
lumeni socijalne medicine
uz jamstvo estetsko-zdravstvenih kanona
Rubensa bi prijavili
povjerenstvu za dijetalni nadzor
zbog uporabe estrogena,
kao tvorca gojaznih,
množitelja pretilih tkiva,
uzgajivača obilnih ljepota.
Međutim, nagomilane narudžbe
što prispijevaju u njegovu uhodanu radionicu
opravdavaju da se prepune blagostanjem
široke površine bezbrojnih platna.

(Stranice slave, 1983.)

(Col pretesto della poesia)

Uz izliku poezije
i zajedničkog srednjoeuropskog podrijetla
što me navodi na točnost
glede sastanaka,
priskrbljujem sebi simpatiju
jednog para Austrijanki:
žalimo zajedno
za starim granicama carstva
i slobodnom mješavinom
nacionalnosti.
Moje neizvjesno ukazivanje preimućstva
ne želi ih razdvajati;
ostanite zajedno tako
da se zbrajajući vaše godine
između nas »dvoje« ne primijeti
nikakva dobna razlika.

LITTLE NEMO

(Little Nemo)

Bit će da si čak i zvijezda
ali u ispraznosti svijeta
nisam manje od zrcala;
a ako je valjana teorija koja želi
svemir u rastezanju
udaljujemo se jedno od drugog
kao galaksije, ostavljajući krvave
tragove na spektrografu.
Po prvotnoj pretpostavci
beskonačnost bi bila nepromjenjiva
i zadržali bismo nejasne razdaljine,
po meni protiv volje.
Da se približimo morala bi prevagnuti
teorija o svemiru koji se steže,
ali bilo bi to ravno kraju svijeta
stoga, zbogom, zvjezdice plavokosa.

ZATVORI OČI

(Chiudi i tuoi occhi)

Poticane na erektivnost
bradavice njenih dojki se inate toliko
da sliče mesnim izdancima
svjetlosnih secesijskih gomolja;
spuštaju se na moja prsa
kao zašiljene igle
nekog monumentalnoga gramofona,
kruže po nevidljivim longplejkama
urezanim na plosnatoj grudnjači.
Glazba je zanosna;
molim da ju vrati natrag.
Da opet čujem onaj motiv, no
jesu li dva, ili je pak isti?
Ali više od ijedne vjerojatnosti
bojim se da mi pozamašne igle
ne izgrebu ploče.

(Come frecce scoccate)

Poput strijela odapetih
od kakva zaigrana strijelca
kojem na nišanu nije
uvijek cilj, nego
ljepota putanje,
preliječemo prostor godina.
U trajnosti lijeta
gubimo orijentaciju,
predmet smo odapetih promašaja
i lišeni vjerodostojne svrhe.
Gdje, gdje li ćemo pasti?
Tako bez časti.

(Nutarnji muzej, 1987.)

SAINT-EXUPÉRYU
(À Saint-Exupéry)

I

Jedan udav proguta slona
i tako uveća svoj obujam.
Ali taj se pokaza neprobavljiv
i pade mu na želudac.
Proždrljivost ga promijeni
u kožu fosila;
a njegov jezik od zemlje
bî zamijenjen za rep.

Hibridna gorespomenuta kontura
je gibraltarska stijena,
njezin profil se izdiže također
u knjizi *Mali princ*,
gdje neki gmaz biva progutan
otprilike od slona.

Za civilnog pilota kao
i za pilota lovca,
neozlijeđena povratnika
iz mnogih nemogućih misija,
Gibraltar bijaše tamo
neki engleski ključ koji je
otvarao i zatvarao tjesnac;
Ali onaj životinjski rt
sadržavao je nacrt
njegove buduće sudbine.

II

Upravo se okončavao rat a
pohlepna morska zmijurina
proguta Saint-Exupérya
zajedno s njegovim zrakoplovom
dok je Charles Trenet
pjevao: *'Douce France, pays
de mon enfance'*.²

² »Blaga Francuska, zemljo mojeg djetinjstva«.

DJETINJSTVO

(Infanzia)

Godinu dana prije smrti
moja me majka
još držala za ruku:
identično je vrijeme nedostajalo
do kraja rata.
Onda, bijaše mi pet godina,
imao sam balončić modar kao noć
vezan uza zapešće da ga nosim
sa sobom i u sklonište
za vrijeme bombardiranja.
Jednog dana mi šmugnu.
Vidjeh ga kako se diže, nehajno,
između brektanja granata
što su mu se rasprskavale uokolo.
Nad Rijekom su prolazile
»leteće tvrđave B 17«,
usmjerene na Jug Reicha.
Flak je otvarao vatru
s bijesnih protuzračnih 88,
no bijaše to uzaludno gađanje
sram kraljevskih kvota na kojima
su letjeli američki avioni.
*‘E gira, gira l’elica, romba el motor
questa è la bella vita, la vita bella
dell’aviator.’³*

³ Ironično: »I vrti se, vrti propeler, buči motor / to lijep je život, život lijep / avijatičarov«. Tal. pjesma očito iz fašističkog razdoblja.

APOKALIPSA VODOM

(Apocalisse per acqua)

I presušit će beskrajno strpljenje vode
Geneza, V, 14

1

Prema sadašnjoj demografskoj stopi
za jedno stoljeće u Europi, bijelo
će preostati jedino rublje.

Ne gajite pretjerane iluzije
da će dekadencija Zapada
naći neku protutežu u
kakvu originalnom obrtanju,
da će gumirane noge zauzeti
mjesto što pripada glavi
i izmisliti nove korake
neke plesne misli.

Postigli ste da glupost bude gipka,
miješajući glede toga
življenje s joggingom;
tako, noge mladeži
zamjenjuju mozak
i kuhaju se, obuvane u gadne
tenisice na licemjerne
raznobojne cvjetice.

Na dan Posljednjeg suda,
ništa vam neće hasniti da zazivate
brzonogog boga Merkura
s krilatim sandalama.

(Gibraltar, 1991.)

PREHRAMBENA PROPADANJA
(*Decadenze alimentari*)

I

Ako RIM završi u razvalinama
ne bi jer se neprijateljsko olovo
prilagodi raznim kalibrima
smrtnih projektila, niti
zbog budućeg kulta turistā.
ne bi krivnjom balistike
nego zbog olova u peharima
koje otrova vino, tijekom
zdravica kroz duga stoljeća.
Ako Zapad propadne
bit će to zbog slatke
šećerne tanadi,
zamamnih karamela
što praskaju u zubima;
otkrivaju živce i
otvaraju kratere, karijes:
učinci su, u malom,
nalik na one što ih prouzroči
poljsko topništvo.

II

Sve smo djetinjastiji
učinkom prehrambene industrije.
Od romana do pića
ništa ne izmiče zaslađivanju.
Trijumfira parataksičan stil
i nameće nam se prežvakavanje:
frape, kašasto, rastopine,
hiperkonzumacija sladoleda
omamljuje savjesti.
Zbogom gorko semantičko korijenje,
povratni okusi razmišljanja
što ih izabra tupavost.

Ugasit će se i sjeta
na nekom groblju riječi.
Zubna abeceda
ispast će nam iz usta
ostat ćemo krezubi.
Pripisat će se to osveti
neko pohlepna boštva,
koje premda besmrtno
nije imuno na dijabetes.
I tako će Zapad zapasti
u zaslađenu banalnost.

EVELINI, MOJOJ MAJCI
(*A Evelina, mia madre*)

Kamo su nestali
primorska veduta,
sić i lopatica
i zrnca pijeska
što ih trenutno čudo
promijeni u bježne trenutke,
pretačući ih iz ničeg
u neko drugo ništa?
Kamo je nestala ovalna
slika moje majke a
što ju vrijeme pretvori u medalju?
Zašto me ne dotiče više
svojim usnama,
kamo je nestao onaj dah
što je hladio
moju juhicu?
Kamo otisci onog
hitrog i neurednog
iščeznuća stvari?
U kakvoj je tamnici brojeva
zatočeno vrijeme?
Odgovori mi! Mudra boli,
autoritetu bezglasni.

PONAVLJAM SE...

(Mi ripeto...)

Ponavljam se...

Srce mi je oduvijek bilo
poput kružnih vrata
nekog danjeg hotela
kamo se moglo ući
i prenoćiti po volji;
ponovo izaći neviđen
i bez žaljenja.

Pa, kaniš li ugraditi
vrata u prazninu i
dodati im izvrsnu
bravu u zraku?

(Džepna metafizika, 1997.)

KAKO VIDIM DAVNINE

(Come rivedo le cose antiche)

Kao dječak, u drugim vremenima
raskolačio bih oči
nad nesalomljivim izlozima
dekadentnih slastičarna
koji su nedjeljnim tortama
reproducirali Forume
u topljenoj čokoladi;
Koloseum i Panteon
u kolaču od badema.
Sad vidim Forum nalik
na stolove prostrte
za same ostatke: zabate
stupove, kapitele, kipove.
Razlomljena uljudba
okrnjena i ispljunuta
od nekog hipotetična diva
koji po nadahnuću, na mahove
mijenja ime i adresu; jučer

bijaše povijest; potom, bude vrijeme
kad nije udes.

Nema načina da se s njim ukriža
jer mu je odredište
ili već u prošlosti
ili u neznanoj budućnosti
gdje se nas sadašnje
nikad ne pripušta.

(Sve je svemu reklo zbogom, 2000.)

RIJEKA 1944.

(Fiume 1944.)

Oponašajući radio od galenita
ja i moj bratić Tonči
izmjenjivali smo velike
govorne školjke
prislanjajući ih uhu;
iz one duplje dopirala je
samo tutnjava B-17
što su se primicali,
u lijetu spram Austrije.
Teška srca ostavljasm
radio upaljen
da bježimo u sklonište.
Pitali bismo naše majke
kad ćemo moći
opet slušati more
udaljeno milju
u zračnoj liniji.
»Djeco, ne sada,
zbog rata
nemirno je i ono;
kad sve bude gotovo
javit će se ono opet
ako ne budemo mrtvi.«

TAKOZVANA LJUBAV
(*Cosiddetto amore*)

Ni probuđena
moja zaručnica
već se duri,
dok ja kuham
i perem suđe,
obavljam kupnju i drugo.
Ona bi da ju ženim,
na što ju upozoravam
da nije dobro prositi ruku konobara.

(*Novi Marcijal, 2006.*)

UŽIVO PO DARIU BELLEZZI⁴
(*Dalla viva voce di Dario Bellezza*)

Bivša kuća Daria Bellezze u via dei Pettinari
Zeichenova baraka u via Flaminia

Tek što se uđe u Dariovu kuću
zapljusne vas sartreovska »mučnina«
morska bolest tko zna s kojih mora;
klavijatura od pločica
pod lažnim koracima
ispušta dodekafonsku žalopojku.
U primaćoj sobi
nameće se visoki krovni prozorčić
isječak Piranesieve tamnice;
željezna rešetka prekrivena
gustom metalnom mrežom
prlja čak i sunčeve zrake.
Potke širokih paučina
prizivaju radiografsku sablast,
kostur svake uspjele pjesme;
služi kao podsjetnik da je pauk

⁴ Rim, 1944. – isto, 1996.

geometar zraka upravo kao
što je pjesnik geometar duha.
Živeći u dodiru s velikim
i izvornim pjesnikom, čak i mačke
se prepuštaju nesuzdržljivoj
urinarnoj grafomaniji;
valja zadržati dah
začepiti nos da se ne udiše
tu njihovu ustajalu kužnost.
Kad se sluči nadahnuće za pisanjem
pjesnik ih izbaci iz stvaraonice
jer ne oponašaju egipatske ukrase nad pokuštvom
već tašto mijenjaju mjesto
uplećući se u gibanje stihova.
U kuhinji se uvećavaju iznenađenja;
čase su zamazane do daske
jer su mnogi dični posjetitelji
na njima ostavili otiske.
Na aluminijskim posudama
ručke su izgorene a na dnu
je često kamenac, jer je voda,
zaboravljena, u njima dugo vrela.
Slavoljubiva je prašina što se
nevidljivo uvlači u hermetične vitrine:
sat pak računa trajanje
velikih djela pjesnikā.
Talog crne mahovine
deblja plinske plamenike,
prsti se ondje umrljaju
dodirujući masne podešivače.
Ali Dario nas je sve prešao
kupujući sebi novu kuću
u Trastevere.

»Pozvan sam na objed Zeichenu
koji se u kuhinji pravi velevažan.
Mlačan je jesenski dan.
Nagovaram ga da prostre stol
u vrtu, pod sjenicom

američke loze, samo da bude izvan
onog mišjeg gnijezda od njegove barake.
Tamo su Antonella Amendola, Seccia
i drugi prijatelji usrećeni što
se nalaze na sunčanom mjestu.
Zeichen svemu zamjera,
pa i mojoj kući, baš on!
koji živi protupravno u baraci
i ne posjeduje ništa više
od svojeg besparačkog snobizma.
Pita me, ne znam da li u šali,
za moje mačke na posudbu,
njegove su pobjegle i još ih
naganjaju štakori.
Prije objeda pokazuje mi fotku
jednog silnog miša, koji čini se
pluta u prozirnomoj
međuprostoru perspexa, pod
krovnim prozorčićem od plexiglasa
u njegovoj gnusnoj baraci.
Odlazi međutim promiješati umak
u zahodu gdje kuha, uvijek
u čast svojim nastranim
teorijama o vječnom povratku.
Potiče me da pišem o njemu,
ali videć u kakvim uvjetima
valjalo bi ga preporučiti nekom pjesniku
socijalističkog realizma.
Netko kuca na vrata zahoda-
-kuhinje, neodložno traži kupaonicu;
Zeichen škrtari sa sanitarnim čvorovima,
misli da je svatko neki Duchamp;
za djevojku otvara drugu baraku
gdje postoji prava kupaonica s kadom,
koju uskraćuje sebi i drugima.
Zeichen bi makar i bio dobar pjesnik
no prelijen je da se oko toga trsi.«

(Opažanja što su ih prijatelji skupili od Daria Bellezze uživo.)

OSKVRNUTA SVOJINA

(Proprietà violata)

Postaje sve teže
obraniti duhovna dobra
od dovitljivosti lopova.
Osiguranja izbjegavaju
osigurati od rizika.
Nema brave
kojoj se ne bi
oponašao ključ.
A ipak postojao bi lijek:
zaštititi sve metaforom.

(Popravni dom, 2011.)

JESENSKI AFORIZMI

(Aforismi d'autunno)

12

Prošla su stoljeća
kroz moje godine
a (ja) nisam ni primijetio.

16

Zamijenio sam vrijeme
s udobnom ležaljkom
a bijaše tek paučina.

44

Kakva je mogla biti
putanja mojeg života?
Ta da kružim
oko mecenine kuće.

55

Opadaju mi vlasi
a i češljevi
gube zube.

76

Nakon gašenja bivšeg Sovjetskog Saveza,
novi neprijatelj poput Irana naperio bi
svoje projekte s nuklearnim glavama prema Zapadu.
Ali zasad to su tek minareti
od kamena.

99

Nišan umjetnika
mora nadmašiti
nišan strijelca
jer gađa u beskonačno.

(Jesenski aforizmi, 2010.)

Odabir i prijevod
Mladen Machiedo